

Emil Ağayev
ADPU-nəznində Azərbaycan
Dövlət Pedaqoji kollecinin müəllimi,
Azərbaycan turizm və menecment universiteti “ictimai fənlər”
kafedrasının müəllimi
emilaghayev93@mail.ru

Qəzənfər Xalıqov yaradıcılığında ikonoqrafik “Koroğlu” obrazının təhlili

Xülasə. Azərbaycan təsviri sənətində mühüm yer tutan obrazlardan biri də “Koroğlu” ikonoqrafik portretləridir. Qəzənfər Xalıqovun müəllifi olduğu əsər sənətşünaslıq kontekstində təhlil edilərək, təqdim edilmişdir.

Açar sözlər: Qəzənfər Xalıqov, Koroğlu, təsviri sənət, rəng, kompozisiya

Giriş. Tarixin bütün mərhələlərində xalqımızın uğurları, vətənin müdafiəsi, elmi nailiyyətləri uğrunda çalışan şəxsiyyətlər daima yaddaşlarda qalmışdır. Belə bir obrazların rəssamlarımız tərəfindən yaşadılması, kompozisiyalarda canlandırılması prioritet vəzifələrdən biri kimi xarakterizə edilməlidir. Yadelli işğalçılara qarşı daima mübarizə aparan Koroğlu ikonoqrafik portretinin də təsviri sənətimiz üçün

əhəmiyyətli olduğunu qeyd etməliyik. Tağı Tağıyevin ilk dəfə müraciət etdiyi “Koroğlu” tipajına daha sonra T.Salahov, A.Hacıyev, F.Əbdürrəhmanov da bu siyahıya adlarını yazmışlar. Öz əsərlərində daha çox miniatür üslubunun ənənələrinə müraciət edən Qəzənfər Xalıqovun “Koroğlu” kompozisiyasıda ikonoqrafik təhlil üçün zəmin yaradır.

Qəzənfər Xalıqov yaradıcılığına baxış.

XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan mədəniyyətində öz sözünü demiş istedadlı rəssamlar nəslinin nümayəndəsi, xalq rəssamı Qəzənfər Xalıqov 1898-ci ildə Bakıda dünyaya gəlmişdir. 1929–1930-cu illərdə "Molla Nəsrəddin", 1953–1958-ci illərdə “Kirpi” jurnallarında öz rəssamlıq fəaliyyətini daha da genişləndirmiş, "Gəncişçi" qəzetində karikaturaçı rəssam kimi fəaliyyət göstərmişdir. 1934-cü ildə Firdovsinin 1000 illik yubileyi sərgisi üçün "Firdovsinin dəfni" əsərini yaratmışdır. “Firdovsinin dəfni” əsəri ilə Azərbaycan təsviri sənətində avanqard istiqamətin ilkin kompozisiyası ön plana çıxır. 1940-cı ildə Nizami Gəncəvinin 800 illik yubileyi ilə bağlı "Nizaminin portreti" əsərini ərsəyə gətirərək şairin portretini yaratmış ilk rəssam kimi tarixə düşür. "Leyli və Məcnun", "Əsli və Kərəm" kimi tamaşaların səhnə və geyim tərtibatı sahəsində də özünü təsdiqləmişdir.

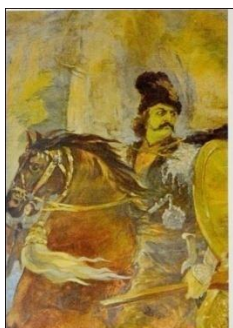
Qəzənfər Xalıqov yaradıcılığında “Koroğlu” obrazı.

“Koroğlu” adlı xalq qəhrəmanı tipajı türk xalqlarının mifologiyasının, folklorunun ortaq motivlərindəndir. Azərbaycan təsviri sənətində ilkin olaraq Tağı Tağıyev yaradıcılığında 1940-cı illərdə realizm ənənələri ilə bağlı olan ikonoqrafik portreti izləyirik. Sərt üslubun fərdi xüsusiyyətlərindən istifadə edərək, daha qabarıq, obrazı iri formada, üç hissəli əsər formasında Tahir Salahov təqdim edir.

Qəzənfər Xəlqovun “Koroğlu at belində” əsəri 1942-ci ildə kağız üzərində, sulu boya və quaş texnikaları ilə işlənmişdir. Kompozisiyada rəssam obrazını döyüş vəziyyətində təsvir etmişdir. Realizm, qismən də avanqardi istiqaməti ənənələri bu əsərdə xüsusilə seçilir. İsti və soyuq rənglərin qarşılıqlı sintezi, işıq-hava perspektivinin rənglərin həllində oynadığı mövqeyi avanqard istiqamətinə əsas nəzəri prinsipi kimi də bu əsərə təsirini vurğulamalıyıq. Qəhrəman atın belində məğrur duruşu ilə seçilir. Sarı, narıncı, qəhvəyi rəng qamması döyüş abu-havasını xatırladır. Rəssam obrazı döyüş silahı qalxan ilə təsvir etmişdir.

İkonoqrafik portretin ən maraqlı məqamlarından biri də aşırıq olan Koroğlunun saz aləti ilə maraqlı təsvir həlli verilmişdir. Döyüşə gedərkən öz igidlərinə söz qoşub, saz ifa edirdi. Saz aləti ümumiyyətlə türk dünyasının, mənəviyyatının rəmzlərindən biridir. Ozan sənəti yüzilliklər və minilliklər boyu böyük təkamül yolu keçərək aşırıq sənətinə çevrildiyi kimi, qopuz da ona oxşar təkamül yolu keçərək saz aləti şəklini almışdır.

Nəticə. Qəzənfər Xəlqovun “Koroğlu” ikonoqrafik obrazı Azərbaycan təsviri sənətində mühüm yer tutmaqla bərabər, sənətsünaslığımız üçün də əhəmiyyətli mövqe tutur. Öz fərdi yaradıcılıq ənənələrini nümayiş etdirən rəssam bu əsərində də davam etdirmişdir.

Qəzənfər Xalıqov “Koroğlu at belində” (1942) (kağız, sulu boya, quaş)

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Ağayev E. “Tahir Salahov yaradıcılığında “Koroğlu” obrazı”, Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96 illiyinə həsr olunmuş “Heydər Əliyev və Müasir Azərbaycan təhsili” adlı respublika tələbə elmi konfransı məruzələrin tezisləri toplusu, 19 aprel 2019, Dillər universiteti, s 136-137,

2. Ağayev E. “Tağı Tağıyev yaradıcılığında “Koroğlu” obrazı (ikonoqrafik təhlil kontekstində)”, “Azərbaycan əlyazmaları dünya kitabxanalarında” mövzusunda V beynəlxalq konfransın materialları, s 93-94, Bakı-Naxçıvan, 30 noyabr 2020

Analysis of the iconographic "Koroghlu" image in the works of Gazanfar Khaligov

Summary. One of the most important images in the fine arts of Azerbaijan is the iconographic portraits "Koroghlu". The work authored by GazanfarKhalikov was analyzed and presented in the context of art criticism.

Keywords: GazanfarKhalikov, Koroghlu, fine arts, color, composition

Анализ иконографического образа "Кероглу" в работах Газанфара Халикова

Резюме: Одним из важнейших образов в изобразительном искусстве Азербайджана являются иконографические портреты «Кероглу». Произведение Газанфара Халикова было проанализировано и представлено в контексте художественной критики.

Ключевые слова: Газанфар Халиков, Кероглу, изобразительное искусство, цвет, композиция